

Małgorzata Gradek Lewandowska<sup>1</sup>

## Porozmawiajmy o własności intelektualnej wywiad z dr Andrzejem Gadkowskim Legal Officer, Centrum Arbitrażu i Mediacji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej

Gościem kolejnej rozmowy w cyklu „Porozmawiajmy o własności intelektualnej” jest dr Andrzej Gadkowski – radca prawny w Centrum Arbitrażu i Mediacji Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (Legal Officer, IP Disputes Section, WIPO Arbitration and Mediation Center). Na stronie WIPO możemy przeczytać, że Centrum Arbitrażu i Mediacji WIPO (<https://www.wipo.int/amc/en/>) oferuje „efektywne czasowo i kosztowo alternatywne metody rozwiązywania sporów (ADR), takie jak mediacja, arbitraż, przyspieszony arbitraż i rozstrzyganie przez ekspertów, aby umożliwić stronom prywatnym rozstrzyganie krajowych lub transgranicznych sporów handlowych”. Centrum WIPO specjalizuje się w sporach dotyczących własności intelektualnej i technologii, a także sporów dotyczących domen. Czyli, sporach z obszaru zainteresowań Czytelników Kwartalnika.

**Małgorzata Gradek Lewandowska:** *Andrzeju, zanim zapytam jak często spory z Polski trafiają do Centrum Arbitrażu i Mediacji WIPO, proszę powiedzieć o swojej działalności na stanowisku radcy prawnego w Sekcji do spraw sporów z zakresu własności intelektualnej Centrum WIPO?*

**Andrzej Gadkowski:** Bardzo dziękuję za zaproszenie do tej rozmowy. Odpowiadając na pytanie – w Centrum Arbitrażu i Mediacji WIPO zajmuję się przede wszystkim administrowaniem międzynarodowych sporów z zakresu własności intelektualnej i transferu technologii oraz promowaniem alternatywnych metod

<sup>1</sup> Małgorzata Gradek Lewandowska – radca prawny, rzeczniczka patentowa, certyfikowany mediator wpisana na listę Centrum Mediacji KIRP, Centrum Mediacji Konfederacji Lewiatan, mediator sądowy Sądów Okręgowych w Warszawie, Katowicach, Lublinie, Poznaniu i Gdańsku, członek komisji problemowej ds. Sądu Arbitrażowego i Centrum Mediacji PIRP, absolwentka m.in. Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW, British Centre for English and European Legal Studies – the British government Know-How Fund and Law Faculty Cambridge University, Szkoły Prawa Hiszpańskiego i Europejskiego Uniwersytetu de Castilla-La Mancha, studiów podyplomowych Prawo autorskie na UJ, współwłaścicielka kancelarii prawnej, mediacyjnej i patentowej LGL.

rozwiązywania sporów. Nawiązuję i rozwijam współpracę zwłaszcza z krajowymi urzędami właściwymi do spraw własności intelektualnej oraz stowarzyszeniami, których celem jest ochrona praw własności intelektualnej, ale również z uczelniami, instytucjami naukowymi oraz innymi podmiotami, w tymi oferującymi alternatywne metody rozwiązywania sporów na płaszczyźnie krajowej.

Dla przykładu, tylko w 2022 roku wraz z Koleżankami i Kolegami z Centrum WIPO zorganizowaliśmy i wzięliśmy udział w ponad 120 konferencjach, szkoleniach i webinariach, które zgromadziły ponad 20.000 uczestników ze 150 państw. Celem tych przedsięwzięć była promocja w różnych zakątkach świata alternatywnych metod rozwiązywania sporów, w tym mediacji. Wymiernym skutkiem naszych działań był znaczący wzrost sporów złożonych do Centrum WIPO. W 2022 r. do naszego Centrum zostało złożonych ponad 440 sporów oraz 100 tzw. Good Offices Requests, czyli zapytań od podmiotów zaangażowanych w spór, a rozważających poddanie go pod mediację czy arbitraż WIPO. Oznacza to, że w porównaniu do roku 2021 liczba takich sporów i zapytań się podwoiła!

**MGL:** *Wykonaliście świetną pracę! To niesamowity wzrost, z jednej strony świadomości tego, że spory dotyczące własności intelektualnej (intellectual property – IP) niekoniecznie muszą trafić do sądu, ale też zaufania do Centrum Arbitrażu i Mediacji (AMC). Zatem jakie spory najczęściej trafiają do AMC?*

**AG:** Generalnie największą grupę sporów kierowanych do Centrum WIPO, bo około 29% wszystkich administrowanych postępowań, stanowią spory dotyczące ochrony patentów. Są to głównie spory dotyczące patentów farmaceutycznych, telekomunikacyjnych, czy związanych z sektorem energetycznym. Kolejne grupy takich sporów dotyczą praw autorskich (24%) oraz znaków towarowych (20%).

Chciałbym podkreślić wyraźną tendencję w tym zakresie, oznaczającą systematyczny wzrost w ostatnich latach sporów dotyczących praw autorskich i znaków towarowych, kierowanych do Centrum WIPO, przede wszystkim do mediacji. Odzwierciedlają to dane za rok 2022, w którym naruszenia praw autorskich stanowiły aż 71% złożonych spraw, spory dotyczące znaków towarowych 12%, a patentów tylko 8%. Stronami tych sporów były przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa, start-up'y, twórcy oraz innowatorzy (46%), organizacje zbiorowego zarządzania (22%), korporacje międzynarodowe (16%), a nadto – w mniejszej jednak skali – uniwersytety i ośrodki badawczo-rozwojowe oraz inne podmioty.

**MGL:** *Trochę to przypomina sytuację w Polsce, gdzie rzecznik patentowy przestaje być kojarzony przez przedsiębiorców - przez swój tytuł zawodowy - wyłącznie z patentami. A skoro jesteśmy w polskiej rzeczywistości: jak na tle tych sporów wyglądają polskie statystyki?*

**AG:** Jeżeli chodzi o stan mediacji sporów z Polski, a dokładnie o postępowania mediacyjne administrowane przez Centrum WIPO, których stronami były podmioty z Polski, to były to cztery takie postępowania. Były to spory dotyczące ochrony

patentów, związane ze Standard Essential Patents i licencjami FRAND, spór o naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy oraz spór wynikający z umowy finansowania przez UE projektu badawczego, dotyczący niewywiązania się jednej ze stron ze zobowiązań umownych. Ten ostatni spór nie dotyczył stricte naruszenia prawa własności intelektualnej, a interpretacji postanowień umowy. Dodam, że Centrum WIPO administrowało również postępowania arbitrażowe w trybie przyspieszonym, których jedną ze stron były podmioty z Polski.

**MGL:** *Wynika z tego, że chociaż na razie w niewielkim zakresie, ale jednak podmioty z Polski sięgają po mediację. Kluczowe więc wydaje się pytanie o to, jakie „cechy” musi mieć spór, aby „możliwa” była mediacja?*

**AG:** Mediacja jest generalnie możliwa w przypadku zdecydowanej większości sporów, dlatego też pozwolę sobie odwrócić to pytanie i zacząć od sytuacji, w których mediacja niekoniecznie jest właściwym rozwiązaniem.

W przypadku piractwa, podrabiania towarów czy ewidentnego działania w złej wierze przez jedną ze stron mediacja, która jest postępowaniem dobrowolnym i wymaga współpracy obu stron sporu, jest w istocie rzeczy skazana na niepowodzenie. Podobnie – mediacja nie jest właściwą drogą rozwiązania sporu w sytuacji, kiedy jedna ze stron jest w pełni przekonana o swoich racjach i nie zamierza negocjować, albo kiedy zależy jej na oficjalnym, publicznym dochodzeniu swoich praw.

Poza takimi wyjątkowo skrajnymi przykładami, zachęcam strony wszelkich sporów, w tym sporów dotyczących własności intelektualnej, do skorzystania z mediacji. W istocie rzeczy strony kierujące spór do mediacji „nie mają nic do stracenia”. To one będą decydować o wyborze mediatora oraz o ramach czasowych mediacji. Jak już wspominałem, mediacja jest postępowaniem dobrowolnym, które strona sporu może zakończyć w każdym momencie jeżeli uzna, że trudno będzie wypracować kompromis. Chciałbym jednak podkreślić, że w zdecydowanej większości przypadków mediacje toczące się przed Centrum WIPO kończą się ugodą stron. Nasze statystyki wskazują, że w siedmiu na dziesięć postępowania mediacyjnych strony dochodzą do porozumienia.

**MGL:** *Siedem ugód na dziesięć sporów, to bardzo wysoka efektywność. Czy to wynika z tego, że strony szukają pomocy mediatora na wczesnym etapie sporu? Czy raczej z tego, że wolą same rozwiązać spór niż czekać na decyzję sądu. Kiedy zatem strony decydują się skorzystać z mediacji?*

**AG:** W praktyce mediacja jest możliwa na każdym etapie sporu. Można ją zatem wybrać jako pierwszy krok w kierunku poszukiwania rozwiązania sporu po tym, jak bezpośrednie negocjacje prowadzone przez strony zakończyły się niepowodzeniem. Strony mogą również skorzystać z mediacji w dowolnym momencie postępowania sądowego lub arbitrażowego – postępowanie takie jest zawieszane na określony czas, w ramach którego strony mają okazję do skorzystania z możliwości zawarcia ugody.

W praktyce kilku ostatnich lat obserwujemy znaczący przyrost spraw kierowanych do mediacji w ramach sporów toczących się przed sądami (tzw. court referrals). Istotne znaczenie ma również „prewencyjne” stosowanie mediacji, związane bardziej z zapobieganiem sporom, aniżeli z ich rozwiązywaniem. Strony mogą zwrócić się o pomoc mediatora w trakcie negocjowania umowy, zwłaszcza w przypadku, kiedy negocjacje znalazły się w impasie, ale strony uważają, że zawarcie umowy leży w ich wspólnym i dobrze pojętym interesie, np. w przypadku negocjowania wysoko-ści opłaty licencyjnej przy przedłużaniu licencji.

**MGL:** *Z czyjej inicjatywy najczęściej rozpoczyna się mediacja?*

**AG:** Pośród stron postępowań mediacyjnych administrowanych przez Centrum WIPO znajdujemy zarówno korporacje międzynarodowe jak i mniejsze przedsiębiorstwa i start-up’y z różnych branż i sektorów, artystów i wynalazców, ośrodki badawczo-rozwojowe i uniwersytety, producentów, organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i wiele innych. Jednak nie tylko posiadacze praw własności intelektualnej inicjują postępowanie mediacyjne. Zdarza się bowiem, że podmiot naruszający prawo składa wnioszek o mediację w celu rozwiązania sporu.

**MGL:** *Skoro po mediację „sięgają” też podmioty naruszające prawo, to co Twoim zdaniem decyduje o wyborze przez strony mediacji jako sposobu rozwiązania sporu?*

**AG:** Czynników, które decydują o wyborze mediacji jest wiele, ale bez wątpienia jednym z istotniejszych jest poufność postępowania, co ma często kluczowe znaczenie w sporach dotyczących własności intelektualnej. W ramach postępowania sądowego strony mogą zostać zobligowane do ujawnienia informacji wrażliwych, np. tajemnic handlowych lub wyników wieloletnich i kosztownych badań, co w rezultacie może nieodwracalnie zaszkodzić ich planom i perspektywom biznesowym. Poufność postępowania mediacyjnego pozwala stronom nie tylko skutecznie kontrolować ujawnianie i dostęp do informacji wrażliwych, ale również - a może przede wszystkim - pomaga im skupić się na meritum sporu bez obaw o jego publiczne implikacje. Kolejnym czynnikiem jest szybkość postępowania, a co za tym idzie minimalizacja nakładów finansowych związanych z rozstrzygnięciem sporu. Jest to szczególnie ważne w kontekście sporów, których stronami są podmioty z obszaru różnych jurysdykcji.

Dla stron sporu ważny jest również fakt, że to one decydują o tym, kto pomoże im dany spór rozwiązać, wybierając osobę o odpowiednich kwalifikacjach negocjacyjnych, prawniczych i językowych, jak również o koniecznej wiedzy technicznej.

Zwrócę uwagę na jeszcze jeden istotny czynnik, jakim jest utrzymywanie i budowanie relacji biznesowych pomiędzy stronami sporu. Mediacja jest szczególnie przydatna w przypadku, kiedy spór występuje pomiędzy stronami trwającego stosunku umownego, np. licencji, umowy dystrybucyjnej czy umowy dotyczącej wspólnej działalności badawczo-rozwojowej, ponieważ daje ona możliwość znalezienia rozwiązania sporu poprzez odniesienie się również do relacji biznesowych stron. Zdarza

się, że w trakcie postępowania mediacyjnego strony więcej uwagi poświęcają negocjacjom biznesowym, aniżeli dyskusjom na temat naruszonych praw czy niewypełnionych zobowiązań wynikających z danego stosunku prawnego. W praktyce zdarza się również, że postępowanie mediacyjne nie tylko kończy się rozwiązaniem sporu, ale również oznacza możliwość zawierania nowych umów w dziedzinach, które nie były stricte przedmiotem sporu, a których celem jest pogłębienie relacji biznesowych stron.

**MGL:** *Z moich obserwacji wynika, że właśnie ten element potencjalnej dalszej współpracy, gdy strony przestają patrzeć wrogo na siebie, jest najciekawszy w mediacji. Tego raczej trudno doświadczyć w sądzie, gdzie strony spotykają się żeby walczyć i zakończyć spór pokonaniem przeciwnika. Przy czym, tak jak wspomniałeś na początku ważna jest postawa stron: gotowość do ustępstw i zmiany stanowisk. A jakie cechy sporów IP sprawiają, że mediacja jest dobrym narzędziem do rozwiązywania sporów IP?*

**AG:** Jedną z istotnych cech sporów dotyczących własności intelektualnej jest ich „umiędzynarodowienie”. Pamiętajmy, że prawa własności intelektualnej mają charakter terytorialny; podlegają jednocześnie ochronie na podstawie przepisów krajowych w obrębie różnych jurysdykcji. Mediacja umożliwia rozpatrywanie wielu sporów między tymi samymi podmiotami – sporów będących przedmiotem postępowań sądowych w obszarach różnych jurysdykcji – w ramach jednego procesu. Zgadzając się na mediację strony zadecydują nie tylko o wyborze neutralnego mediatora, miejsca czy języka postępowania, ale również prawa właściwego do rozstrzygnięcia sporu.

Kolejna istotna cecha takich sporów to ich złożony, często bardzo techniczny charakter. Nie w każdym państwie dobrze funkcjonują sądy wyspecjalizowane w skomplikowanych sporach z zakresu własności intelektualnej, co w konsekwencji może skutkować wydłużeniem czasu trwania postępowania, ponieważ sędziowie będą musieli szczegółowo zapoznać się z niełatwymi, często wielowątkowymi aspektami sprawy i to nie tylko prawnymi. W przypadku mediacji strony mogą wybrać mediatora który – co ma szczególne znaczenie – będzie dysponował niezbędną w takich sytuacjach specjalistyczną wiedzą.

Należy również pamiętać o tym, że spory dotyczące własności intelektualnej często dotyczą kwestii wrażliwych, a nawet bardzo wrażliwych, których strony z oczywistych względów nie mają zamiaru upubliczniać. Poufny charakter mediacji, o którym już wspominałem, daje im taką możliwość i rękojmię zachowania poufności odnośnie do takich wrażliwych danych i informacji.

**MGL:** *Co jest przedmiotem mediacji w sprawach IP? Jak przebiegają spory w tych sprawach przy wykorzystaniu mediacji? Jak najczęściej przebiegają mediacje w sprawach IP?*

**AG:** Przedmiotem mediacji w sprawach IP mogą być wszelkiego rodzaju naruszenia praw własności intelektualnej, np. związane z naruszeniem warunków umów licencyjnych, praw do znaku towarowego czy patentu. Zdarza się, że sprawa trafiająca do mediacji wynika, np. z licencji patentowej, ale sam spór nie dotyczy stricte własności intelektualnej, a interpretacji postanowień umownych.

Mediacje takie nie różnią się znacząco od mediacji w innych sferach. Wszystko zaczyna się od wyrażania zgody na mediację przez obie strony. Do mediacji trafiają zarówno spory umowne jak i pozaumowne – tych ostatnich obserwujemy w ostatnich latach coraz więcej.

Bardzo ważnym etapem mediacji jest wybór mediatora, jako że wybór ten może znacząco decydować o powodzeniu lub fiasku postępowania. Centrum WIPO bardzo często pomaga stronom w wyborze mediatora, proponując listę kandydatów spełniających wybrane przez strony, często bardzo konkretne kryteria. Mediatorów proponujemy z listy tzw. WIPO Neutrals, na której znajdują się również mediatorzy z Polski. Po wyborze przez strony jednego z kandydatów, zanim formalnie potwierdzimy jego powołanie, Centrum WIPO kontaktuje się z wybranym kandydatem w celu potwierdzenia jego bezstronności i niezależności. Po mianowaniu mediatora, nawiązuje on kontakt ze stronami w celu zorganizowania wideokonferencji, na której strony i mediator ustalają harmonogram postępowania oraz uzgadniają dokumentację, jaką mediator powinien otrzymać przed pierwszym spotkaniem mediacyjnym.

Zdarza się, że mediator poprosi strony o złożenie dwóch kompletów dokumentów: jednego, który strony wymienią pomiędzy sobą i mediatorem, oraz drugiego, który każda ze stron prześle wyłącznie mediatorowi. W ramach drugiego kompletu dokumentów strony mogą podzielić się z mediatorem informacjami, którymi nie chcą dzielić się z drugą stroną. Sama sesja mediacyjna trwa zazwyczaj jeden dzień i w większości przypadków wystarczy dla wypracowania kompromisu. W przypadku sporów o bardzo technicznym charakterze mediator może skorzystać z pomocy eksperta, który również wybierany jest za zgodą obu stron oraz podlega tym samym wymogom zaufania i poufności, co mediator.

Ważne jest również, aby w sesji mediacyjnej po obu stronach brały udział osoby decyzyjne, uprawnione do zawarcia ugody. Co do zasady, sama ugoda przygotowana jest przez pełnomocników stron, a nie przez mediatora, dlatego też ważna jest ich obecność w toku postępowania mediacyjnego.

**MGL:** *Tak zdecydowanie ta ostatnia kwestia ma kluczowe znaczenie dla powodzenia mediacji. Kilukrotnie spotkałam się z sytuacją, gdy strony do mediacji oddelegowały osoby, które finalnie nie mogły potwierdzić ustaleń wypracowanych z ich udziałem. Tutaj powszechne jest negocjowanie ugody przez prawników reprezentujących strony, którzy dopiero po wynegocjowaniu ugody zwracają się do klienta o jej zatwierdzenie. Wówczas samo zatwierdzanie ugody wewnątrz organizacji uczestniczącej w mediacji może skończyć się niepowodzeniem, a tym samym fiaskiem mediacji. Stąd, tak ważne jest, aby na bieżąco osoby, które faktycznie będą decydować o przyjęciu ustaleń mediacyjnych przez cały czas uczestniczyły w procesie*

*mediacji. Aby uniknąć sytuacji, gdy ugoda jest wypracowana, a czekamy na zatwierdzenie jej np. przez prezesa zaskoczonego wynikiem. Oczywiście prezes nie musi uczestniczyć w ustalaniu każdej kwestii, ale powinien na bieżąco znać stan ustaleń i składane propozycje. A jakie inne problemy pojawiają się podczas mediacji? Co jest trudnością w mediacji IP?*

**AG:** Problemy pojawiają się zwłaszcza wtedy, kiedy strony postępowania nie są właściwie przygotowane do sesji mediacyjnej, bądź też w relacjach pomiędzy nimi następuje utrata zaufania.

Bardzo ważne jest przygotowanie do mediacji, w ramach którego każdy uczestnik postępowania mediacyjnego ma „pracę do odrobienia”. Strony sporu powinny jasno określić cel bądź cele mediacji oraz powinny mieć motywację do zawarcia ugody.

Ważne jest też to, aby w trakcie sesji mediacyjnej każda ze stron była otwarta na postulaty i propozycje drugiej i aby strony – wykorzystując wszelkie informacje uzyskane w ramach postępowania – poszukiwały rozwiązań wzajemnie korzystnych. Dużą rolę odgrywa też odpowiednie przygotowanie merytoryczne pełnomocników stron, zwłaszcza w kontekście konieczności rozwiązywania potencjalnych problemów, jakie mogą się pojawić ad hoc w toku postępowania. W czasie sesji mediacyjnej strony powinny mieć na uwadze i prezentować perspektywę ich całościowych relacji biznesowych.

I wreszcie – co jest oczywiste – niezmiernie ważna jest rola mediatora, który nie tylko musi cieszyć się zaufaniem stron, ale musi posiadać głęboką wiedzę na temat przedmiotu sporu i odnośnie do stanowiska stron, jak również prezentować umiejętności koncyliacyjne, zwłaszcza w sytuacjach potencjalnego impasu w negocjacjach. Oczywista trudność, jaką jest często sama natura sporu i jej bardzo skomplikowany charakter, może być minimalizowana poprzez mianowanie eksperta, który będzie wspomagał mediatora, zwłaszcza w szczegółowych kwestiach natury technicznej.

**MGL:** *Czy dobrze zrozumiałam, że mediatorzy w sprawach IP powinni mieć wiedzę w zakresie regulacji IP?*

**AG:** Niewątpliwie ważne jest, aby mediatorzy wyznaczeni w sprawach z zakresu własności intelektualnej posiadali pewną ogólną wiedzę na temat przepisów i regulacji z tej dziedziny, mających zastosowanie w danej sprawie tak, aby mogli oni dobrze rozumieć istotę omawianych kwestii. Niemniej jednak, szczegółowa wiedza w zakresie danego sektora własności intelektualnej, jak również konkretnego zagadnienia technicznego nie zawsze jest konieczna.

Przy podejmowaniu decyzji o wyborze mediatora strony powinny przede wszystkim zastanowić się, jaką rolę ma on odgrywać: czy chcą, aby przedstawił on neutralną ocenę ich sporu, czy też chcą, aby pełnił rolę mediatora w ich negocjacjach, pomagając im w zawężeniu kwestii spornych, określeniu ich podstawowych

interesów oraz opracowaniu i ocenie możliwych wariantów rozwiązania sporu. Strony mogą się zatem zdecydować na wybór mediatora ze znacznym dorobkiem i doświadczeniem w zakresie przedmiotu sporu lub mediatora szczególnie doświadczonego i uzdolnionego w procesie mediacji, nawet jeżeli dysponuje on mniej wyspecjalizowaną wiedzą w zakresie samego przedmiotu sporu.

W praktyce, w szczególnie złożonych sporach dotyczących wysoce specjalistycznych i technicznych kwestii, strony mogą rozważyć powołanie dwóch mediatorów, zarówno specjalisty w dziedzinie wąskiego często przedmiotu sporu, jak i specjalisty z zakresu negocjacji. Zdarza się również, że obok mediatora strony decydują się na powołanie eksperta, którego rolą będzie wspomaganie mediatora w kwestiach technicznych bądź prawnych w ramach danej jurysdykcji.

**MGL:** *Czy mediacja powinna być obowiązkowa w niektórych sprawach IP, co z prawem do sądu?*

**AG:** Obowiązkowa mediacja może być postrzegana jako nieco kontrowersyjna w świetle dobrowolnego charakteru tej instytucji. Jak już wspomniałem, mediacja jest inicjowana przez strony z ich własnej woli. Ta dobrowolność ma fundamentalne znaczenie dla przebiegu procesu mediacji.

Jednakże niektóre urzędy do spraw własności intelektualnej wymagają już od stron określonych sporów poddania się obowiązkowej mediacji. Wydaje się również, że obowiązkowa mediacja niektórych sporów wpłynęłaby na wzrost świadomości na temat alternatywnych metod rozwiązywania sporów, a w konsekwencji na większą popularność mediacji w ogóle.

**MGL:** *Tak, z jednej strony dobrowolność mediacji przy stosunkowo niskiej świadomości tego, że warto mediować, a z drugiej przymusowa „próba”, która przeczy dobrowolności, ale podnosi świadomość, istnienia takiego narzędzia. Jakie, Twoim zdaniem, są przyczyny niskiej popularności mediacji? Czy to jest wyłącznie brak wiedzy o tym, jakie korzyści wiążą się z pozasądowym rozwiązaniem sporu?*

**AG:** Uważam że mediacja cieszy się coraz większą popularnością, przynajmniej w kontekście sporów dotyczących własności intelektualnej. Z roku na roku w Centrum WIPO obserwujemy znaczący wzrost zainteresowania tą metodą rozwiązywania sporów.

Odpowiadając jednak na pytanie o przyczyny niskiej popularności tej instytucji uważam, że w dużej mierze należy jej szukać w niedostatecznym jeszcze zrozumieniu samej procedury mediacji oraz ewidentnych korzyści z niej płynących. Przekonanie takie może również wynikać z przyjmowania błędnej przesłanki, iż mediacja jest procesem długotrwałym i kosztownym. Dochodzi do tego również przyzwyczajenie stron do dochodzenia swoich praw przed sądem, niejako zakorzenione w DNA niektórych jurysdykcji.

**MGL:** *To prawda, że wśród przedsiębiorców w Polsce dotychczas panowało przekonanie, że podjęcie próby porozumienia się w obecności mediatora jest „stratą” czasu, bo w tym czasie sąd mógłby zająć sporem. Rzeczywistość jest inna: strony są w stanie spotkać się kilka razy i wymienić konkretne propozycje, zanim sąd wyznaczy pierwsze terminy czy podejmie jakiegokolwiek czynności. O czasie niezbędnym do zakończenia sprawy w obu instancjach nie wspominając. Dopiero teraz przedsiębiorcy dowiadują się o tym wraz z popularyzowaniem ADR1. W jakim stopniu stan prawny w Polsce i na świecie sprzyja popularyzacji mediacji jako narzędzia pozasądowego rozwiązywania konfliktów?*

**AG:** Nie jestem uprawniony do tego, aby wypowiadać się na temat stanu prawnego w poszczególnych państwach i stan ten oceniać. Należy jednak z uznaniem podkreślić, że podejmowane są konkretne działania legislacyjne mające na celu popularyzację mediacji. Niektóre jurysdykcje nakładają na strony wymóg podjęcia próby mediacji przed wniesieniem do sądu określonych rodzajów sporów cywilnych czy gospodarczych.

Takie wysiłki podejmowane są również na poziomie Unii Europejskiej, a mam tu na myśli na przykład dyrektywę DSM (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie praw autorskich i pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym), a także pakiet ustaw o usługach cyfrowych, które promują ADR jako skuteczny środek rozwiązywania sporów dotyczących praw autorskich. Zdecydowana większość państw członkowskich Unii Europejskiej uwzględniła już te postanowienia i przewiduje mediację przy rozwiązywaniu sporów dotyczących praw autorskich.

**MGL:** *Jakie Twoim zdaniem należy podjąć wysiłki, których wdrożenie zwiększy popularność mediacji, a w konsekwencji spowoduje szersze jej stosowanie, jako alternatywy wobec tradycyjnego postępowania sądowego w rozwiązywaniu sporów i konfliktów?*

**AG:** Wysiłki takie są już podejmowane. Organizowane są, na przykład obowiązkowe sesje informacyjne, podczas których strony sporu mają okazję spotkać się z mediatorem w celu omówienia różnic między postępowaniem sądowym a mediacją. W ramach niektórych jurysdykcji strony sporu mają obowiązek spotkać się z mediatorem na takiej wstępnej sesji bez ponoszenia dodatkowych kosztów i bez uszczerbku dla toczącego się przed sądem postępowania.

Ponadto, na zwiększenie popularności mediacji wpływ mogą mieć zachęty finansowe. W Anglii na przykład, milczenie strony w odpowiedzi na zaproszenie do mediacji lub odmowa udziału w mediacji może zostać uznana przed sąd za stanowisko nierozsądne i w konsekwencji może doprowadzić do obciążenia strony dodatkowymi kosztami sądowymi. W ramach innych jurysdykcji wprowadzono regulacje pozwalające sądom na uwzględnienie wszelkich wcześniejszych prób rozwiązania sporu w drodze mediacji przy podejmowaniu decyzji o podziale kosztów

postępowania w sprawach cywilnych. Takie zachęty finansowe mogą mieć znaczący wpływ na zwiększenie popularności mediacji.

Jak wspomniałem już wcześniej, nasza działalność w ramach Centrum WIPO nie ogranicza się tylko do administrowania postępowań ADR, ale również, a może nawet przed wszystkim, do promowania alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Bardzo dobrym przykładem takich działań jest współpraca Centrum WIPO z Polskim Urzędem Patentowym, w ramach której ustanowiona została między innymi procedura rozstrzygania sporów mająca na celu ułatwienie mediacji w sporach dotyczących sprzeciwu wobec zgłoszenia znaku towarowego. W celu ustanowienia tej procedury Urząd Patentowy i Centrum WIPO zorganizowały warsztaty z mediacji oraz utworzyły wspólną listę mediatorów. Strony sporów toczących się przed Urzędem, składając wniosek o mediację mogą mieć zatem pewność, że mediator, który będzie pomagał im dany spór rozwiązać będzie miał wszelkie niezbędne kwalifikacje. Dodatkową zachętą do skorzystania z mediacji w ramach postępowania sprzeciwowego może być kwestia opłaty za postępowania mediacyjne – niższa niż w przypadku „standardowych” mediacji.

Mam również nieśmiałą nadzieję, że nasze spotkanie i ten wywiad, przyczynią się w jakiejś mierze do popularyzacji mediacji.

Na koniec – zachęcam do skorzystania z mediacji. Jest ona w praktyce niezwykle skuteczną i szybką metodą rozwiązywania sporów. Można powiedzieć, że w istocie rzeczy mediacja nigdy nie kończy się niepowodzeniem, nawet jeżeli nie dojdzie do zawarcia ugody, ponieważ strony wychodzą z niej z większą wiedzą na temat sporu i ostatecznie często zawężają zakres kwestii spornych.

**MGL:** *Ja również bardzo dziękuję za poświęcony czas i bardzo ciekawe spostrzeżenia.*

W uzupełnieniu przykładu o finansowych zachętach do mediacji w Anglii, warto wspomnieć, że w polskim kodeksie postępowania cywilnego mamy art. 103 kpc, zgodnie, z którym sąd może obciążyć stronę lub interwenienta kosztami powstałymi wskutek „oczywiście nieuzasadnionej odmowy poddania się mediacji”. Zwłaszcza, gdy strona bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie mediacyjne pomimo wcześniejszego wyrażenia zgody na mediację. W tej sytuacji sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na tę stronę obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości.

Poza tym zgodnie z art. 104 i art. 104<sup>1</sup> kpc koszty procesu, w którym zawarto ugodę, znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej. Tak jak, koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd i zakończonej ugodą.

Pozostaje zatem życzyć Czytelnikom Kwartalnika, gdy pojawi się spór sądowy, aby koszty były zniesione wzajemnie. A jeszcze częściej, aby udawało się pozasądowo rozwiązywać IP spory, np. w ramach mechanizmów jakie oferuje WIPO.